

ИНФОРМАЦИЯ
за изпълнението на Образователната програма
„Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие.
Отворени съдилища и прокуратури”
през учебната 2015/2016 година

Висшият съдебен съвет съвместно с Министерство на образованието и науката за втора поредна година реализира Образователната програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури”, която започна като пилотна през учебната 2014/2015 учебна година. Тя беше проведена в рамките на учебната програма по „Етика и право” за X клас сред ученици от 27 пилотни училища от градовете, в които има окръжни съдилища и окръжни прокуратури, вкл. гр. София. Поради големия интерес от страна на участниците и отчетените положителни резултати, с решение на ВСС по Протокол № 44/30.07.2015 г. Програмата бе продължена и успешно надградена през учебната 2015/2016 година. Концепцията ѝ бе актуализирана и допълнена, като една от основните ѝ цели бе насочена към реализиране на един от елементите на гражданското образование на практика.

На проведеното на 20.05.2016 г. заседание на 43-то Народно събрание, по време на парламентарен контрол г-жа Меглена Кунева - заместник министър-председател по координация на европейските политики и институционалните въпроси и министър на образованието и науката, е отчетела Образователната програма „Съдебната власт – информиран избор и гражданско доверие. Отворени съдилища и прокуратури” като добра практика и една от трите основни насоки, по които Министерството на образованието и науката работи за формиране на правна култура сред учениците като граждани на Република България.

В отговор на въпрос от народните представители Явор Хайтов и Петър Славов относно провеждане на обучение по обща правна култура в средното образование, министър Кунева е посочила, че „през 2014 г. МОН и ВСС са сключили Споразумение за сътрудничество, в изпълнение на което съдии, прокурори и следователи провеждат часове в училище и организират посещение на ученици в съда и прокуратурата, Министерството е отворено и приветства предложения за инициативи, които спомагат за постигане на заложената в Закона за предучилищното и училищното образование цел: придобиване на компетентност за разбиране и прилагане на принципите на демокрацията и правовата държава, на човешките права и свободи, на активното и отговорно гражданско участие“.

Ангажирането на органите на съдебната власт и прякото им участие в повишаване правната култура на младите хора, запознаването им с

правото и характеристиките на органите в съдебната система е сред основните мерки, заложи в Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014-2020, приета с решение на ВСС по Протокол №10/05.03.2015 г. В конкретните дейности, които са съобразени с областите независимост, отчетност, прозрачност, диалогичност и ефективност на органите на съдебната власт, реформа и ефикасност на съдебната система под № 15 е посочено „Утвърждаване и разширяване обхвата на модела на Пилотната образователна програма на ВСС „Отворени съдилища и прокуратури“ сред ученици с цел повишаване на тяхната информираност за структурата, функциите и значението на съдебната власт в Република България /стр. 73 от Комуникационната стратегия/. В плана за действие за изпълнение на Комуникационната стратегия на съдебната власт 2014-2020, като дългосрочна цел е заложило „Повишаване правната култура на обществото и познанията за ролята и функциите на отделните органи на съдебната власт“, а една от дейностите за изпълнение предвижда „провеждане на образователни кампании“.

На проведената през м. октомври 2015 г. във ВСС редовна годишна среща на експертите „Връзки с обществеността“ от органите на съдебната власт, в която по решение на Комисия „Публична комуникация“, бяха поканени за участие магистрати и административни ръководители от органи на съдебната власт, вкл. председателят на ВКС, бе предоставен План за провеждане на информационна кампания за популяризиране на дейностите от Образователната програма с цел популяризиране и разясняване на инициативата.

През учебната 2015/2016 г. административните съдилища бяха включени сред участниците в Програмата, като лекционният курс беше насочен към всички ученици от гимназиалния курс VIII - XII клас, и беше включен в учебното съдържание на часовете по „Етика и право“ и „Часа на класа“.

И през двете учебни години списъкът на училищата – участници в Програмата, беше предложен от Регионалните инспекторати по образованието и утвърден от Министерство на образованието и науката, след осъществяването на контакт със съответните органи на съдебната власт по места. От страна на МОН имаше определен координатор на Програмата, като беше предоставен и списък с имената и телефоните на експертите от регионалните инспекторати на образованието, ангажирани с контролни функции по нейното изпълнение. Списъкът своевременно беше изпратен на органите на съдебната власт - участници в Програмата. На Министерството на образованието и науката, съответно бе даден списък с координатите на участниците – наставници и лектори от органите на съдебната власт.

От страна на ВСС координатор беше Комисия „Публична комуникация“, която обобщаваше информацията за определените

наставници и лектори от всеки орган на съдебната власт, установените контакти с регионалните инспекторати по образованието и определено/и училище/а във всеки град, разработените програми с конкретни лекции и датите на провеждането им, както и определените дати за посещения в съответните съдилища и/или прокуратури и провеждане на симулативен процес с участието на учениците.

Лекторите от органите на съдебната власт бяха магистрати и съдебни служители, които участваха доброволно и безвъзмездно в Програмата.

След приключване на Пилотната програма през 2015 г. отчети за провеждането ѝ, съдържащи данни за постигнатите резултати, оценка на изпълнението, изводи и препоръки предоставиха 46 органи на съдебната власт, в т.ч. Софийски градски съд, Софийска градска прокуратура, 23 окръжни съдилища и 21 окръжни прокуратури.

В началото на м. юни 2016 г. Комисия „Публична комуникация“ преустанови дейността си, поради което не бе изисквана отчетна информация от органите на съдебната власт участвали в Програмата.

Към края на първото полугодие на 2016 г., някои от органите на съдебната власт предоставиха отчетни доклади относно провеждането ѝ, като постъпилите преди 01.06.2017 г. са разгледани от Комисия „Публична комуникация“ и са отразени в протоколите от заседанията ѝ. Общо отчети за участието си в Програмата през учебната 2015/2016 г. са представили 28 органа на съдебната власт - окръжни съдилища - 6, административни съдилища - 4, районни съдилища - 12, окръжни прокуратури - 2 и районни прокуратури - 4.

Според обобщената справка за участие на ОСВ в Образователната програма към 31.12.2015 г., желание за участие е било декларирано от 187 органи на съдебната власт, предоставили данни за определените наставници, лектори и графици за провеждане на лекционния курс. Сред тях са 24 окръжни съдилища, административни съдилища 16, районни съдилища 64, окръжни прокуратури 24 + СГП и 58 районни прокуратури. Според заявките за участие са обхванати 142 училища в цялата страна.

Предоставената информация е обобщена и анализирана, при което са направени следните изводи за:

Постигнати резултати

Налице е изпълнение на основните цели на Програмата, а именно запознаване на учениците и формиране на начални познания за статута, структурата и функциите на съдебната власт в Република България; създаване на предпоставки за формиране на правна грамотност и култура; превенция на детското насилие, мотивиране на младежите към спазване на законите; проактивост на съдебната власт за разбираемо и отворено към обществото правосъдие, постигане на по-висока степен на познаване и разбиране на съдебните институции, като средство за повишаване на

доверието към тях и практическо прилагане на един от елементите на гражданското образование.

Оценка за изпълнението:

Участниците в Образователната програма са изразили положителна оценка за полезността и, като голяма част от тях заявяват готовност да продължат работа в тази насока. Положителен пример е алтернативното изпълнение на още един проект за формиране на правна грамотност сред учениците от Окръжен съд - Варна, създаването на Facebook страница на Проекта „Младите и правосъдието”, както и работата на Административен съд - Ямбол с една паралелка от прогимназиалния курс.

Видно от представените отчети Програмата е получила широк обществен отзвук в градовете, където е проведена, като част от органите на съдебната власт са реализирали в цялост или частично Плана за популяризиране на инициативата. Осъществена е добра комуникация и координация по отношение на съдебните институции, като на места е работено съвместно с отделите „За закрила на детето” или с НПО. Осъществени са образователни посещения в съдилищата, проведени са дискусии и викторини, в отговор на проявения от учениците интерес са представени и допълнителни теми.

Концепцията на Програмата е позволила максимално гъвкав и адаптивен подход, както по отношение на времето и мястото за провеждане на лекционния курс, така и по отношение на различните средства за провеждането им, чрез използване на широк набор от аудио-визуални, мултимедийни и печатни средства.

Според предоставената информация от органите на съдебната власт могат да се направят изводи за следните **проблеми**, свързани с реализацията на Програмата:

- Трудности в организацията и провеждането на лекционния курс, произтичащи от задължителния учебен процес и наслагването на лекциите като допълнителни към него.

- Недостатъчната финансова обезпеченост за закупуване на материали, подпомагащи обучението на учениците, както и на награди за викторините и др.

- Невъзможност да се обхване в пълнота целевата група VIII-XII клас в по-малките градове с районни съдилища и районни прокуратури.

- Затруднения по отношение на координацията с класните ръководители и учителите по „Етика и право“ за провеждане на насрочените лекции предвид учебния план, както и времето за придвижване на учениците от училището до Съдебната палата в гр. Добрич.

Някои от участниците в Програмата са направили **предложения** с цел усъвършенстването ѝ:

- Участие на ученици от гимназиалния курс, които изявяват желание да се запознаят с темите по проекта или с посочени от тях теми, свързани с предмета на Образователната програма, под формата на извънкласно занимание.

- Групите с ученици да бъдат организирани от различни класове, а броят им да зависи от броя на желаещите да участват в Програмата.

- Утвърждаване на провеждане на лекционния курс, чрез предоставяне на лекциите на електронен носител на преподавателите по „Етика и право“, които да ги презентират пред учениците с цел обхващане на по-широк кръг ученици и училища.

- Увеличаване на регламентираното време в часовете по „Етика и право“ от учебната програма за X клас, за провеждане на лекционния курс от Образователната програма.

- Да бъде преразгледана учебната програма по „Етика и право“ с оглед включване на повече теоретичен материал относно структурата на съдебната власт, с цел надграждане на правната информираност на учениците чрез темите от Програмата.

- Лекционните теми да бъдат насочени повече към конкретните интереси на децата от тази възрастова група с много по-голяма практическа насоченост, тъй като това са основните въпроси, които са провокирали интерес у тях.

- Да се засили участието на учениците в разработването и представянето на темите /вместо преимуществено същите да се определят от определените наставници и лицата за контакти от съответното училище/, като им се даде възможност да представят своите виждания по конкретни вълнуващи ги правни проблеми.

- Да се провеждат повече симулативни процеси в съдебна зала за разрешаване на конкретни казуси.

- Да се презентират теми на учениците, свързани с престъпни прояви, характерни за тяхната възрастова група.

- Изборът на темите предварително да се съгласува с педагог, запознат с познанията на учениците, като се търси допирна точка с поднесената им материя от лекторите. Да се съобразяват с техните интереси и проблеми – наркотици, достъп до личния им профил в интернет, възможност да им бъде въздействано в негативен аспект и други.

- Да се разработи анкета, която да се провежда в началото на Програмата и да бъде универсална за всички участници, както и такава в края на обучението.

- Връчване на грамоти на участниците в Програмата, осигуряване на бюджет на ангажираните лектори, изработване на материали, които да се раздават на учениците в началото на Програмата и да я представят.

Учениците са проявили интерес към теми, свързани с:

- превенцията срещу употребата на наркотични вещества и престъпления, извършвани от наркозависими и непълнолетни лица; интерес към практическите аспекти на правораздаването и конкретни казуси; участието на децата в съдебните процеси и техните права; правните последици от прояви на насилие на ученици, употребата на наркотици и предлагането им на приятели; правата и задълженията на непълнолетните лица, превенцията и институциите, които защитават младите хора; производствата с участието на непълнолетни и наказателната отговорност преди навършване на пълнолетие; превенцията срещу трафика на хора - как да търсят подкрепа и защита, кои са органите, които могат да им ги предоставят, конкретни примери от юридическата практика, свързани с „живия живот“; хулигански прояви на непълнолетни лица и последици, децата и компютърните/кибер престъпления;

Установени добри практики:

1. Повечето съдилища и прокуратури са координирали и осъществили съвместно участието си в Образователната програма, което е позволило обхващане на по-голям брой ученици от няколко училища.
2. Прилагане на диференциран подход към учениците, съобразно възрастовите им особености и интереси с цел достигане до по-голяма аудитория, сформирани на сборни групи от ученици на различна възраст, включително представяне на теми извън предложените в Концепцията, представляващи интерес за учениците.
3. Реализирано е успешно съчетаване на инициативата „Ден на отворените врати“ с финализиране на Образователната програма, с което е постигнато както популяризиране на Програмата, така и утвърждаването ѝ като устойчив модел за формиране на правна култура сред младите хора.
4. Въведена е „добрата практика“ за представяне на Образователната програма пред регионалните медии и предприемане на действия за нейното презентирание и популяризиране чрез медиите и интернет сайтовете на органите на съдебната власт, вкл. провеждане на брифинг и пресконференция при стартирането ѝ с участието на административните ръководители, представители на РИО, директорите на училища.
5. Изготвяне на План на PR активностите, вкл. медийна стратегия и избор на слоган на кампанията; изработка и разпространение на информационни материали – плакати, брошури, презентации; създаване на фейсбук страница.
6. Провеждане на координационни срещи с административните ръководители от другите органи на съдебната власт в града, с

директора на училището и координаторите от Регионалните инспекторати на МОН.

7. Включване в Програмата на представители на отделите „Закрила на детето“ към регионалните дирекции „Социално подпомагане“.
8. Провеждане на лекционния курс или част от него в сградите на съдилищата.
9. Обобщаване на наученото от учениците чрез провеждане на симулативни процеси, вкл. по теми, избрани от тях под формата на ролеви игри и провеждане на последващи дискусии, викторини, есета по посочени от съда теми, отговор на тестови въпроси. Положително може бъде оценено присъствието на магистрати, директори на училищата, потребители на социални услуги, които не са пряко ангажирани с изпълнение на Програмата.
10. Осигурена възможност за присъствие на реални съдебни процеси по граждански, наказателни и административни дела с предмет, съобразен с възрастта и интересите на децата.
11. Презентации на Power Point, предоставяне на информационни материали, брошури, екземпляри от Конституцията на Република България.
12. Образователни посещения на учениците в съда и провеждане на информационни турове, включващи съдебни зали, регистратури и съдебни деловодства, кабинети на съдии, места за задържани. Презентирана е организацията и работата на съда, наблюдавали са в съдебното деловодство образуването на граждански дела в деловодната система, демонстрирано е разпределение на постъпилите дела чрез Централизираната система за случайно разпределение на делата, на учениците са предоставени съдебни дела и съдебни актове, имащи отношение към темите от лекционния курс.
13. Провеждане на анкети - за установяване на резултата и ефекта от съвместната работа, установяване на интереса им към представените теми, придобитите знания и достъпността на езика. Анкети са провеждани и преди/след представянето на определени теми.
14. Предоставяне на електронен носител на лекциите, които са изнесени на учениците от учителите им по „Етика и право“, вместо от магистрати.
15. Презентиране на клипове /Районна прокуратура – Варна клип за трафика на хора, предоставен от НКБТХ/.
16. Представяне на епизоди от рубриката „Третата власт отвътре“, изработена по Проект „Укрепване на капацитета на ВСС за по-добро управление на комуникационните процеси и повече прозрачност в дейността на съдебната система”, с финансовата подкрепа на ОПАК.
17. По инициатива на няколко ученици, вдъхновени от обучението е създаден клуб „Дебати“ в гр. Добрич.

18. В Районен съд Търговище са били раздавани брошури, изработени по Проект „Координационен механизъм за превенция на трафика на жени и деца в две области на Република България“, предоставени от „Асоциация Ная“ Търговище, както и е прожектиран филмът „Кукла“ на тема – трафик на деца, предоставен от същата Асоциация.
19. За заключителната част на Програмата съдебните институции в гр. Хасково са избрали нестандартен подход - изнасяне на театрално представление от театрална група „Арлекин“ при Центъра за младежки дейности – Хасково.

Възможности за подобряване на организацията и провеждането на Образователната програма:

- Да се направи предложение до участниците в Програмата от ОСВ да предоставят на електронен/хартиен носител информационните материали, анкетни карти, подготвените презентации и лекции и други, с цел предоставянето им на електронен носител на лекторите и наставниците по Програмата през новата учебна година.

- Да се създаде работна група от магистрати и съдебни служители - участници в Програмата, които да изработят унифицирана входяща и изходяща анкета, която да се провежда сред учениците - участници в Програмата. Тя да разработи примерни лекции или насоки по отделните теми, които да се предоставят на наставниците, лекторите от ОСВ, координаторите от страна на МОН, директорите на училищата и преподавателите, които участват в Програмата.

- Полезно би било изготвянето на помагало, писмени разработки или други помощни материали за магистратите, работещи по програмата, които да се съгласуват с педагог.

- Да се провежда среща с наставниците и лекторите по Програмата в началото и в края на всяка учебна година, на която да бъдат поканени за участие и представители на Министерството на образованието и науката.

- Всички ученици, включили се в Програмата, да получават удостоверение/грамота за участието си в нея.

- Да се предвиди бюджет за помощни/нагледни материали за лекциите и за награди на учениците.

- Да се увеличи броят на провежданите занятия, свързани с наказателното и авторското право, като се включат казуси от съдебната практика.

- Да се използват мултимедийни презентации, повече нагледни и помощни материали, вкл. демонстриране на видеоконферентни връзки между органите на съдебната власт.

- Да се създаде нов подраздел „Образователна програма“, към раздел „Пресцентър“ на интернет сайта на ВСС, в който да се публикува

информация за участниците в Програмата, пресъобщения и линкове към пресъобщения и медийни публикации, свързани с Програмата.

- Отразяване на активностите от Образователната програма във Facebook страницата на ВСС и страниците на органите на съдебната власт в социалните мрежи.